

A holnap tájékoztatási szakembere

A legszárazabb szakcikkekben is mindig felvillanó angol humor a holnap tájékoztatási szakemberének megrajzolásánál a keleti bölcsesség kiapadhatatlan forrásához nyulva idézi a jól ismert arab közmondást: "aki nem látnok, ne jósoljon". Majd gondosan összeállított cikkekben a különböző szerzők a jövőbelátás vágyával és futurológiai szakismerettel fogalmaznak, tervezik a tájékoztatási szakember megváltozott szerepét az információs rendszerben, a munkaerőigényt, és ezekkel összefüggésben az oktatás feladatait a közelebbi és távolabbi jövőre.

A tájékoztatási szakemberek tevékenysége jelentős változáson megy keresztül a különböző szakterületeken működő információs rendszerekben bekövetkező változások következményeként. E jelenség legfőbb jellemzői: a felhasználók kifinomultabb követelményei folytán az igények minőségi változása, továbbá az információs rendszerek funkcionális és szerkezeti átalakulása. A specializált adattárak, információtárak és az ezekkel összefüggő szolgáltatások a rendszereket differenciáltabbá és egyben átfogóbbá teszik; a technikai gazdasági fejlődés és a szélesedő nemzetközi együttműködés révén jelentkező politikai tényező pedig strukturálisan befolyásolja.

Az információs rendszereket már napjainkban is meghatározzák a következő érzékelhető, alapvetően befolyásoló tényezők:

1. Számítógéptechnika és automatizálás, mely sok vonatkozásban, vetületben érzékelteti hatását. Megkönnyíti az adminisztratív munka egy részét, és ezáltal az értékes munkaerő a felhasználó jobb információellátását tudja biztosítani. Az automatizálás egyre inkább bevonja a tájékoztatási szakembert a rendszertervezésbe és kényszeríti a számítógépes információfeldolgozás ismereteinek megszerzésére. Megnő az információközvetítés jelentősége és mennyisége; elsősorban az egyes interdiszciplináris tárgykörökből kiemelt speciális információk számítógépes szolgáltatása következtében. Módosul a kiadói tevékenység is, mivel a kiadók és közreadók a jelenlegi helyzet fordítottját kényszerülnek elfogadni, vagyis a mágnesszalagot olyan információhordozóként, melynek a konvencionális kiadói tevékenység csak mellékterméke lesz. A szövegtárolásban fokozódik a mikrofilmlapok használata. A számítógépes adatkeresés és az ehhez tartozó szöveg mikroképes tárolása közötti manipuláció szélesedő lehetősége következtében a jelenlegi, főleg piaci célra szolgáló számítógépes információkeresés és a report, folyóirat és egyéb dokumentumokra támaszkodó információkeresés közötti távolság csökkenni fog.

2. A tájékoztatás egész tevékenységére ható másik tényező a gazdaságosság problémája, mely a tájékoztatás valamennyi vonatkozásában

felszínre hozta a "management" kérdését. A tájékoztatási szakemberek a jövőben nagyobb súlyt fognak helyezni a költségtényezőkre az ipar információs igényének növekedése miatt.

A holnap tájékoztatási szakemberének prognózisához elengedhetetlen a munkaerő helyzet taglalása. E kérdés ismeretében Anglia több felméréssel, számos idevonatkozó adatközléssel már némi előnyt szerzett. Az OSTI /Office of Scientific and Technical Information/ 1965-ben, és a Library Advisory Council 1967-ben publikált jelentéseiben értékes adatokat szolgáltatottak a jelenlegi helyzetre vonatkozóan, és ennek alapján megkísérelték a jövő szakember-szükségletét megtervezni. Kimutatták, hogy 1960-1965 között a természettudományos és műszaki tájékoztatási munkában az alkalmazottak száma 60%-kal, 1965-1970 között 40%-kal nőtt. Az utóbbi, 40%-os növekedést vették az eljövendő 5 éves időszak várható tendenciájának. Kísérletet tettek a szakképzett könyvtárosokra vonatkozó igény tervezésére is. A tervszámok nem álltak arányban a ténylegesen az egyetemeken, főiskolákon tanuló könyvtárszakos hallgatók számával /470 hallgató a szükséges 900 szakemberrel szemben/. A munkaerő-szükséglet felméréséhez elengedhetetlen olyan tényezők számbavétele, mint az igénylők, felhasználók számában várható változás, kiadvány-mennyiség, technikai berendezések alkalmazási lehetősége, állami és egyéb szervezetek közötti kooperáció és koordináció.

A "holnap tájékoztatási szakembere" pályaképének tervezésekor alapvető szempont az oktatás és képzés szintjeinek és formájának kialakítása. Figyelembe kell venni a tájékoztatásügyben végbemenő változásokat, meg kell határozni a tájékoztatási szakember működési körét, és ehhez alapvetően hozzátartozik a "tájékoztatási szakember" /Dokumentar, dokumentalista, information scientist, information specialist stb./ pályaképének tisztázása. Az oktatás és képzés tervezéséhez célszerű egy olyan általános program kidolgozása, melyben az egyes speciális oktatási formák, szintek elhelyezhetők. Tekintetbe véve az egyetemi, főiskolai végzettség irányába mutató orientációt, a következő szintek elérése a kívánatos: segédszemélyzeti, szakszemélyzeti képzés, magasabb foku főiskolai és egyetemi szakmai képzés.

Az angol egyetemeken, tanfolyamokon a jövő tájékoztatási szakembereinek arculata a következőképpen vázolható:

1. Széles körű ismeretekkel rendelkeznek a természettudományok és műszaki tudományok körében, továbbá ezeknek a társadalomban betöltött szerepét illetően. Feltehetően valamely szűkebb szakterületen specialisták.
2. Ismerik a szakmai információ keletkezésének, felhasználásának problémáit.
3. Ismerik az információ áramlásának útját egyik szervtől a másikig, és alkalmasak tájékoztatási rendszerek megvalósítására.
4. Kritikusan állnak hozzá a költség és érték kérdéséhez.
5. Legalább egy idegen nyelvet ismernek.
6. Ambíciózusak.

Az információt igénylők világában és a tájékoztatási rendszerekben már napjainkban is érzékelhető változások a tájékoztatási szakemberek tevékenységi körét oly módon befolyásolják, hogy a holnap tájékoztatói inkább tervező és szolgáltató mérnökök lesznek, mint az információ interpretálói.

Dáczer Éva

F O R R Á S O K

ASLIB Proceedings, 24.k. 10.sz. 1972.

PERRY, B.J.: Manpower requirements and training, p.556-561.

STERN, B.T.: Roles and systems: The need for change, p.562-564.

SCHUR, H.: Education of information specialists for the 1970^s. p.574-579.

The Information Scientist, 6.k. 3.sz. 1972.

BRIMLOW, T.: Newly trained information scientist: the future p.101-106.

